

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 21 februari 1946 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av väckt motion om beredande av rätt för innehavare av offentliga förtroendeuppdrag till ersättning för olycksfall i arbete.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 71, har herr *Lövgren m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta, att innehavare av offentliga förtroendeuppdrag, såsom ledamotskap i riksdagen, landsting, kommunalfullmäktige, kyrkofullmäktige eller under dessa institutioner arbetande kommittéer och styrelser m. fl., måtte beredas samma rätt till ersättning för olycksfall i arbete som tillkommer arbetare enligt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Gällande allmänna bestämmelser om försäkring för olycksfall i arbete återfinnas i lagen den 17 juni 1916 i detta ämne. Enligt denna lag är varje arbetare regelmässigt försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet. Såsom olycksfall i arbete anses enligt lagen jämväl olycksfall, som inträffar vid färd till eller från arbetsstället, om färden föranletts av eller stått i omedelbart samband med arbetsanställningen (1 §). Med arbetare förstås i lagen envar, som mot avlöning användes till arbete för annans räkning utan att i förhållande till honom vara att anse som självständig företagare (2 §). För olycksfall utgår enligt vissa regler ersättning för läkarvård m. m. även, som, under förutsättning att olycksfallet medfört sjukdom och denna varat mer än tre dagar, sjukpenning med belopp, som bestämmes i förhållande till den skadades arbetsförtjänst. Om olycksfall efter upphörande av därav förorsakad sjukdom medfört förlust eller nedsättning av arbetsförmågan under längre eller kortare tid, utgår under denna tid livränta med belopp, som är beroende på storleken av den skadades arbetsförtjänst och graden av nedsättningen i hans arbetsförmåga. Livränta utgår emellertid icke, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst en tiondel (6 §). Om olycksfallet medfört döden, skall utgivas begravningshjälp samt livräntor till efterlevande (7 §).

Försäkringen äger rum i riksförsäkringsanstalten; dock kan, där för ändamålet bildats sådant ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag, vars delägare äro

arbetsgivare och för vars förbindelser delägarna svara med obegränsad personlig ansvarighet, försäkringen av delägarnas arbetare i stället under vissa villkor äga rum i detta bolag (4 §).

Även frivillig olycksfallsförsäkring kan i vissa fall meddelas enligt ifrågasvarande lag. Arbetsgivare är sålunda berättigad att i riksförsäkringsanstalten försäkra dels annan arbetare än i lagen avses för olycksfall i arbete, dels ock i anstalten försäkrad arbetare för olycksfall utom arbete. Sådan försäkring kan ock av ömsesidigt bolag meddelas för delägares arbetare. Har sådan försäkring ägt rum, skola bestämmelserna i lagen i tillämpliga delar lända till efterrättelse jämväl med avseende å nämnda försäkring. (35 § första och andra styckena.)

Kostnaden för försäkring enligt olycksfallsförsäkringslagen bestrides, med bidrag av statsmedel till omkostnaderna, genom försäkringsavgifter, som erläggas av arbetsgivaren. Avgift för försäkring skall av försäkringsinrättningen bestämmas till belopp, som med hänsyn till arbetets farlighet i allmänhet och till de särskilda förhållanden, under vilka det bedrivs, efter försäkringstekniska grunder prövas vara erforderligt för täckande av den risk, som försäkringen avser, med tillägg i fråga om enskilda försäkringsbolag av ett belopp, motsvarande omkostnaderna för försäkringen (15 §). Såsom bidrag till bestridande av omkostnaderna för försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens verksamhet skall för varje försäkring i riksförsäkringsanstalten till statsverket erläggas tilläggsavgift med belopp, motsvarande fem procent av försäkringsavgiften. Enskilt försäkringsbolag, som bedriver i förevarande lag avsedd försäkring, är även skyldigt att till statsverket erlägga bidrag till bestridande av berörda omkostnader. Detta bidrag skall utgå med ett belopp, motsvarande tre procent av försäkringsavgifternas summa. Övriga omkostnader för försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens verksamhet bestridas av statsmedel (16 §).

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen, användes i 1916 års lag uttrycket »arbetare» i en annan och mera omfattande betydelse än enligt det allmänna språkbruket. Envar som mot avlöning utför arbete åt annan är i regel att anse som arbetare i lagens mening.

Frågan, huruvida ledamot av riksdagen är berättigad till ersättning för olycksfall enligt 1916 års lag om försäkring för olycksfall i arbete, har varit föremål för riksförsäkringsanstaltens avgörande den 2 september 1938. Anstalten fann därvid, att ledamot av riksdagen icke i denna egenskap vore att betrakta som arbetare enligt nämnda lag. Från riksförsäkringsanstaltens beslut, som innefattade fyra ledamöters samstämmiga åsikt, anmälde tre ledamöter skiljaktig mening. Sistnämnda ledamöter ansågo beträffande nu förevarande spörsmål, att ledamot av riksdagen vore att i denna egenskap anse som arbetare i olycksfallsförsäkringslagens mening. — Riksförsäkrings-

anstaltens beslut underställdes försäkringsrådets prövning. Genom utslag den 16 december 1938 fann försäkringsrådet ej skäl att göra ändring i anstaltens beslut. Två ledamöter av försäkringsrådet voro emellertid av skiljaktig mening och instämde i det yttrande, som avgivits av minoriteten i riksförsäkringsanstalten.

Vad angår kommunala förtroendemäns rätt till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen göres i praxis en skarp åtskillnad mellan förtroendemän, som åtnjuta arvode för av dem utfört arbete, och sådana kommunala uppdragshavare, som äro oavlönade eller som allenast uppbära ersättning för direkta utgifter (traktamente). Enligt stadgad praxis är till kommunala uppdragshavare utgående traktamente icke att anse som avlöning i olycksfallsförsäkringslagens mening. En redogörelse angående detta ämne finnes intagen i ett av chefen för arbetsrådet John Nordin utgivet arbete: »Olycksfall i arbete», s. 152—153.

I anledning av väckta motioner hemställde 1939 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 95), under åberopande av vad som anförts i andra lagutskottets av riksdagen godkänt utlåtande nr 18, att Kungl. Maj:t ville till fortsatt utredning upptaga frågan om utvidgad försäkring för olycksfall i arbete, vid vilken utredning vissa synpunkter, som kommit till uttryck i utskottets motivering, borde tagas under övervägande, samt för riksdagen framlägga de förslag, till vilka utredningen kunde föranleda.

Vid 1939 års riksdag yrkades därjämte i en inom andra kammaren väckt motion, nr 48, av herr Lövgren, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om allsidig och skyndsam utredning rörande möjligheterna att på ett betryggande sätt olycksfallsförsäkra medlemmarna av riksdagen, landstingen, stads- och kommunalfullmäktigeförsamlingarna, kyrkofullmäktige, vägfullmäktige, statliga och kommunala utredningskommittéer samt innehavare av offentliga förtroendeuppdrag av olika slag m. fl., som objektivt måste klassificeras som verksamma i det allmännas tjänst, oberoende av om det med uppdraget är förenat ersättning eller icke».

Andra lagutskottet anförde i sitt över motionen avgivna utlåtande nr 19:

Enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete är i regel envar, som mot avlöning användes till arbete för annans räkning, berättigad till ersättning för skada till följd av olycksfall i arbetet. I överensstämmelse härmed äro offentliga förtroendemän i vissa fall försäkrade enligt nämnda lag för olycksfall, som äger samband med uppdragets fullgörande. Förutsättning härför är dock, att för uppdraget utgår arvode, vilket är att anse som gottgörelse för utfört arbete. I andra fall åtnjuta offentliga förtroendemän icke försäkringsskydd enligt berörda lag.

I detta sammanhang må erinras, att något stadgande icke finnes om rätt för kommun att genom frivillig försäkring bereda ersättning åt förtroendemän för skada till följd av olycksfall vid fullgörande av honom meddelat uppdrag. Med hänsyn härtill har spørsmålet, om sådan rätt är för handen, blivit föremål för tveksamhet.

Frågan om den omfattning, i vilken innehavare av offentliga förtroendeuppdrag böra åtnjuta skydd mot följderna av olycksfall vid uppdragets fullgörande, är enligt utskottets mening förtjänt av uppmärksamhet. I enlighet med den uppfattning, som kommit till uttryck i motionen, torde kunna ifrågasättas, om icke offentliga förtroendemän böra åtnjuta sådant skydd oberoende av huruvida med uppdraget är förenat arvode eller icke. Till stöd för denna uppfattning kan i fråga om kommunala förtroendemän anföras, att den utsträckning, i vilken arvoden utgå, är synnerligen växlande inom olika kommuner. Framhållas må därjämte, att det beträffande vissa kommunala förtroendeuppdrag föreligger en medborgerlig plikt att ställa sig till förfogande för uppdragets fullgörande. Att i sistnämnda fall ersättning icke alltid kan beredas vederbörande för skada till följd av olycksfall, som äger samband med uppdraget, måste enligt utskottets mening anses mindre tillfredsställande.

I sitt utlåtande nr 18 har utskottet hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville till fortsatt utredning upptaga frågan om utvidgad försäkring för olycksfall i arbete. Enligt utskottets mening torde det i förevarande motion framlagda spörsmålet lämpligen kunna upptagas till prövning i samband med en fortsatt utredning av nyssnämnda mera vidsträckta fråga.

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förutsättningslös och allsidig utredning rörande möjligheten och lämpligheten av att i vidgad omfattning bereda innehavare av offentliga förtroendeuppdrag ersättning för skada i följd av olycksfall i samband med uppdragets fullgörande samt om framläggande för riksdagen av de förslag, till vilka utredningen kan föranleda.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen (skrivelse nr 96).

Enligt utskottets mening tala starka skäl för motionärernas ståndpunkt, att innehavare av offentliga förtroendeuppdrag, även om de icke äga uppbara ersättning för det med uppdraget förenade arbetet, böra åtnjuta skydd i ekonomiskt hänseende mot följderna av olycksfall i samband med uppdragets fullgörande.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen har förevarande spörsmål tidigare varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. I skrivelse till Kungl. Maj:t anhöll sålunda 1939 års riksdag, på hemställan av andra lagutskottet, om utredning rörande möjligheten och lämpligheten att bereda innehavare av dylika uppdrag ersättning för skada i följd av olycksfall utav förenämnd beskaffenhet. Ifrågavarande utredningsuppdrag har av Kungl. Maj:t överlämnats till socialvårdskommittén, som upptagit frågan till behandling i samband med den åt kommittén anförtrödda allmänna översynen av olycksfallsförsäkringslagen. Enligt innevarande års riksdagsberättelse kommer kommittén att slutföra nu berörda arbete under loppet av år 1946.

Kommitténs förslag bör enligt utskottets mening avvaktas, innan riksda-

Utskottet.

gen tager slutlig ställning till det i motionen behandlade spørsmålet. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 februari 1946.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Norman*, *Holmbäck**, *Linder*, *Forslund*, *Hage*, fröken *Andersson*, herrar *Hallagård* och *Carl Eric Ericsson*;

från andra kammaren: herrar *Hellbacken**, *Ryberg*, *Holm**, fru *Johansson*, herrar *Osterman*, *Andersson* i Gisselås, *Andersson* i Eskilstuna* och *Andersson* i Alfredshem*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.